

کتابخانه جامعہ اسلامیہ
تعمیرت دارک

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۲۶۹۵۵

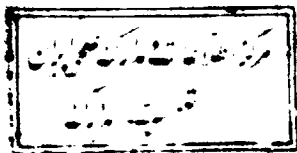
تقدیم به:

روح پر ملکوتی بنیانگذار انقلاب اسلامی امام

خمینی و شهیدان تاریخ اسلام بالاخص عم و

پسر عمه شهیدم و تقدیم به روح ملکوتی پدر بزرگان

و مادر بزرگانم

چکیده

این تحقیق در خصوص بند ۳ ماده ۹ قانون آیین دادرسی کیفری یعنی از دست دادن منافع ممکن الحصول ناشی از جرم می باشد لازم به توضیح می باشد که ضرر و زیان ناشی از جرم به سه قسم می باشد که عبارتند از: ۱ - ضرر و زیان مادی ۲ - ضرر و زیان معنوی ۳ - منافعی که ممکن الحصول بوده **و** اثر ارتکاب جرم از دست رفته است.

در مورد این منافع اشکالات اساسی ذیل را بیان کرده اند

۱ - اشکال نظری: و آن عبارتست از این که بین فقهاء همانطوریکه بحث می شود در مورد ضرری بودن این منافع اختلاف نظر وجود دارد لازم به توضیح است که عده ای این منافع فائده را ضرر و بطور کلی قابل جبران می دانند و برخی هم منافع از دست رفته را بطور کلی قابل جبران نمی دانند و اینها بیشتر فقهای سنی مذهب و مخصوصاً فقهای حنفی می باشند و دسته سوم کسانی هستند که منافع از دست رفته از قبیل انسان را قابل جبران نمی دانند ولی منافع از دست رفته اموال را قابل جبران می دانند.

در جواب این اشکال باید بگوییم که به نظر می رسد که تمامی فقهاء منافع از دست رفته مسلم الوقوع را قابل جبران می دانند یعنی آن منافعی که در آینده نزدیک تحقق پیدا می کند، آن فقهای شیعه ای که مخالف جبران منافع از دست رفته انسانند علتش را این طور بیان می کنند که چون انسان غصب نمی شود پس منافعش هم غصب نمی شود در دست خودش است مادر جواب می گوییم که درست است که انسان مشمول غصب نمی شود ولی منافع آن را ^{می توان} از طریق دیگر مثل قواعد فقهیه اتلاف و لا ضرر... و غیره و یا مواد قانونی جبران کرد حتی آن فقهای که مخالف جبرانش هستند در مورد یکه با مجنی علیه عقد اجاره بسته باشند و او اجیر دیگری شده باشد منافع از دست رفته اش را قابل جبران می دانند چون این منافع مسلم الوقوع می باشد.

۲ - اشکال عملی: و آن این است که جبران این منافع و سنجش آن به پول برای دادرس مشکل می باشد در جواب باید بگوییم که به نظر می رسد که دادرس نباید نسبت به تمام منافع از دست رفته حکم دهد مگر نسبت به آن منافعی که در آینده نزدیک تحقق می یابد و ضروری است وضعیت و اوضاع واحوال مختلف را در سنجش این منافع در نظر گیرد بهر حال این امری موضوعی است که دادرس بایستی در هر اوضاع و احوال خاص بطور جداگانه حکم دهد و جبران را بوسیله پرداخت قیمت منافع از دست رفته از مجرم بخواهد.

۱ - از دست دادن منافع	۲ - ضرر و زیان مادی .
۳ - ضرر و زیان معنوی	۴ - مال
۵ - جرم	۶ - خسارت تأخیر تأدیه
۷ - دیه	۸ - مسولیت
۹ - تورم پول	۱۰ - اعسار
۱۱ - ارزش	۱۲ - ضرر و زیان قابل جبران .

"summary"

This term paper is about three (3) sections of nine (9) Article Criminal Procedure Law which is about losing of profits that are resulted from crime. There are three types of damages and detriment which are resulted from crime:

1. material damages

2. moral damages

3. profits which are obtainable but have been lost by crime. This basic difficulty has mentioned about this profits:

1: the one difficulty: there is some controversial arguments among scientists of religion, if these profits are damagable or not, some of them say, these lost profits are damage and loss and are totally remediable, this group are only Hanafi and some scientists of religion

The third group are who say the losses which are the result of another loss and damage to human can not be compensated, but the lost profit of property can be compensated.

We should answer to this difficulty by this way: it seems all of religion scientists confirmed the matter that all of lost profits which are certain and possible to occur can be compensated (it means those profits occur in near future)

The Shiit scientists who oppose the notion of lost human profits give the reason for their claims: (since human is not userpable it self so its profits can not be userped too it due to its own willing

We say for reply. "it is true that human it self is not userpable but its profits are remediable by religious rules as destruction and no loss and etc or by law article.

Even those scientists of religion who oppose the rule of profit compensation, accept that the lost profits are compensatable, but only when the target of crime has signed rent contract and been employed by some one else, because in the case profits have certainty for their occurrence

2 . protcical difficulty : compensating and equraling profits with current money is difficult for judge . we should say for answer : it seems judge should not hold for the all of lost profits , he should hold only for the part that is occerable in near futur

he has to consider all aspects of evaluating and equvalation of profits with mony by the way this is amatteric case which should be considered for each specific time and judge should give specipic orders . he has toget compensation from who commit the crime with money

- 1 . loss of profit
- 2 . matterial damges
- 3 . moral damges
- 4 . property
- 5 . crime
- 6 . late payment damage
- 7 . blood money
- 8 . liability
- 9 . inflation
10. insolvency
11. compensation
12. remediable damages

تشکر و قدردانی :

از استاد راهنما جناب آقای دکتر محمود آخوندی و همچنین از استاد
مشاور جناب آقای عادل ساریخانی که زحمات زیادی برای این حقیر
متحمل شده‌اند .

فهرست مطالب

فصل اول: لایاتب	
مبحث اول: تاریخچه	۵
الف) تاریخچه فقهی	۵
ب) تاریخچه قانونی	۶
مبحث دوم: در بررسی مفاهیم	۸
گفتار اول: در جرم	۸
الف) معنی لغوی	۸
ب) معنی اصطلاحی	۸
۱ - معنی فقهی	۸
۲ - از نظر قانون	۹
نتیجه	۱۰
گفتار دوم: در مال	۱۲
الف) معنی لغوی	۱۲
ب) معنی اصطلاحی	۱۲
ج) ویژگیهای مال	۱۳
گفتار سوم: در خسارت	۱۵
الف) معنی لغوی و اصطلاحی	۱۵
ب) خسارت از خسارت	۱۶
گفتار چهارم: در منافع	۱۷
الف) معانی منافع و چند اصطلاح هم معنی	۱۷
ب) انواع منافع	۱۸
۱ - انواع منافع از نظر استفاده و عدم استفاده	۱۸

۱۸ منافع مستوفات
۱۸ منافع غیر مستوفات
۱۸ ۲ - منافع از نظر، زمان بوجود آمدن
۱۹ ۳ - منافع، مادی و مصنوعی و مدنی
۱۹ ۴ - منافع متصل و منفصل
۲۰ گفتار پنجم: در ممکن
۲۰ الف) معنی لغوی
۲۰ ب) امکان از نظر فلسفی
۲۱ نتیجه
۲۱ گفتار ششم: در ضرر
۲۱ الف) در تعریف ضرر
۲۱ ۱ - ضرر از نظر لغوی
۲۲ ۲ - ضرر از نظر اصطلاحی
۲۵ ب) انواع ضرر و زیان
۲۶ ۱ - ضرر و زیان مادی
۲۶ انواع ضرر و زیان مادی
۲۶ ضرر و زیان مادی عینی
۲۶ ضرر و زیان مادی منفعتی
۲۷ صدمه بدنی
۲۸ ۲ - ضرر و زیان معنوی
۲۸ تعریف
۲۹ ضرر و زیان معنوی در فقه و قانون
۳۱ ایرادات نسبت به جبران زیان معنوی
۳۱ ایراد نظری
۳۱ ایراد فنی

۳۲	ایراد اخلاقی
۳۳	ضمانت اجرای زیان معنوی
۳۳	ضمانت اجرای مدنی
۳۳	ضمانت اجرای جزائی
۳۴	انتقال ضرر و زیان معنوی به ورثه
۳۶	انواع ضرر و زیان معنوی
۳۶	کسر حیثیت در اعتبار
۳۷	صدمات روحی
۳۷	۳ - از دست دادن منافع ممکن الحصول
۴۰	انواع منافع ممکن الحصول
۴۰	منافع ممکن الحصول حتی الحصول
۴۰	منافع ممکن الحصول محتمل الحصول
۴۰	منافع ممکن الحصول از دست رفته ناشی از زیان معنوی
۴۱	منافع ممکن الحصول از دست رفته ناشی از زیان مادی
۴۱	۴ - بررسی چند اصطلاح
۴۱	ضرر آینده
۴۲	ضرر احتمالی
۴۲	از دست دادن فرصت
۴۳	از دست دادن موقعیتهای عملی
۴۴	عسر و حرج
۴۴	معنی لغوی و اصطلاحی
۴۵	۵ - انواع ضرر و زیان در حقوق تطبیقی
۴۵	انواع ضرر و زیان در حقوق مصر
۴۷	انواع ضرر و زیان در حقوق عراق
۴۸	مبحث نهم: در مسؤولیت و انواع آن

۴۸ گفتار اول: در مسؤولیت
۴۸ الف) معنی لغوی مسؤولیت
۴۸ ب) معنی اصطلاحی مسؤولیت
۵۰ گفتار دوم: انواع مسؤولیت
۵۰ الف) مسؤولیت اخلاقی
۵۲ ب) مسؤولیت کیفری
۵۵ ج) مسؤولیت مدنی
۵۶ ۱ - مسؤولیت مدنی ناشی از قرارداد
۵۹ ۲ - مسؤولیت مدنی غیر قراردادی
۵۹ ۳ - انواع مسؤولیت مدنی غیر قرارداد
۵۹ مسؤولیت مدنی غیر قراردادی بر اساس ضمان قهری
۶۰ غصب
۶۰ اتلاف
۶۱ تسبیب
۶۱ استیفاء
۶۲ مسؤولیت غیر قراردادی بر اساس قانون مسؤولیت مدنی
۶۳ مسؤولیت مدنی غیر قراردادی ناشی از جرم
 فصل دوم: نظر فقها و حقوقدانان در مورد منافع ممکن الحصول و قواعد و ادله مربوط به
۶۶ جبران
۶۶ مبحث اول: نظر فقها و حقوقدانان
۶۶ گفتار اول: نظر فقها
۶۶ الف) نظر فقهای شیعه
۶۶ ۱ - نظری که موافق جبران منافع ممکن الحصول از دست رفته‌اند
۶۶ مقدس اردبیلی
۶۷ ناصر مکارم شیرازی

۶۸ نائینی
۶۹ ۲ - نظر فقهای که قائل به تفضیلند یعنی منافع از دست رفته انسان را قابل جبران نمی دانند
۷۰ سید جواد حسین عاملی
۷۱ روح الله موسوی خمینی
۷۲ صاحب جواهر
۷۳ صافی گلپایگانی
۷۴ ۳ - نظری که مخالف جبران منافع از دست رفته هستند
۷۴ موسوی اردبیلی
۷۶ نتیجه بحث
۷۸ ب) نظر فقها و فرق سنی
۷۸ ۱ - نظر فقها
۷۸ این قدمه
۷۹ شیخ طوسی
۸۰ ۲ - نظر فرق سنی
۸۱ نظر شافعی
۸۱ نظر حنبلی
۸۱ نظر حنفی
۸۵ بررسی نظر حنفی
۸۷ گفتار دوم: نظر حقوقدانان
۸۷ الف) مقدمه
۸۷ ب) نظر ناصر کاتوزیان
۹۱ مبحث دوم: قواعد و ادله مربوط به جبران منافع ممکن الحصول از دست رفته
۹۱ گفتار اول: قواعد
۹۱ الف) قاعده اتلاف

۹۳ (ب) قاعده تسبیح
۹۵ (ج) قاعده علی الید
۹۶ (د) قاعده لا ضرر
۹۶ ۱ - معنی لغوی
۹۷ ۲ - آیا قاعد لا ضرر شامل امور عدمی (منافع از دست رفته) می شود
۹۷ نظر گروه مخالف
۹۷ نظر گروه موافق
۹۹ نتیجه
۱۰۰ (ه) قاعده بنای عقلاء
۱۰۱ (و) قاعده اعتدی
۱۰۳ (ز) رد قاعده الخراج بضمان
۱۰۵ گفتار دوم: آیات قرآنی و احادیث
۱۰۵ الف) آیات قرآنی
۱۰۶ ب) احادیث
۱۰۸ ۱ - حدیث از حضرت محمد <small>صلی الله علیه و آله</small>
۱۰۸ ۲ - حدیث از امام حسن عسگری <small>علیه السلام</small>
۱۰۸ ۳ - حدیث از امام جعفر صادق <small>علیه السلام</small>
۱۰۸ ۴ - حدیث از ابی عبدالله <small>علیه السلام</small>
۱۰۹ گفتار سوم: قوانین و نظریات مشورتی و رویه قضایی
۱۰۹ الف) قوانین
۱۰۹ ۱ - قوانینی که از این منافع بطور اجمال و کلی حمایت می کند
۱۱۰ ۲ - قوانینی که این منافع را قابل جبران می دانند
۱۱۴ ۳ - قوانینی که آن را مال می دانند و بعنوان یکی از عوضین در عقود می دانند
۱۱۵ ۴ - بحثی در مورد لایحه آیین دادرسی کیفری دادگاههای انقلاب عمومی
۱۱۸ ب) رویه قضایی

ج) نظریات مشورتی	۱۱۹
د) نتیجه	۱۲۱
فصل سوم: لزوم جبران خسارت مجنی علیه نسبت به ضرر و زیان مازاد بر دیه و لزوم ارزیابی کاهش ارزش پول و مباحث مختلف	۱۲۴
مبحث اول: لزوم جبران خسارت مجنی علیه نسبت به ضرر و زیان مازاد بر دیه و لزوم ارزیابی کاهش ارزش پول	۱۲۴
گفتار اول: لزوم جبران خسارت مجنی علیه نسبت به ضرر و زیان مازاد بر دیه	۱۲۴
مقدمه	۱۲۴
الف) بیان آرای اصراری هیئت عمومی دیوانعالی کشور	۱۲۵
ب) دلایل مخالفین جبران آن	۱۲۷
ج) دلایل موافقین جبران آن	۱۳۰
د) نتیجه گیری	۱۳۲
گفتار دوم: لزوم ارزیابی کاهش ارزش پول	۱۳۴
مقدمه	۱۳۴
الف) تورم و علل اصلی آن	۱۳۶
۱ - تورم	۱۳۶
۲ - علل اصلی تورم	۱۳۷
- افزایش تقاضا و کاهش عرضه	۱۳۷
- افزایش هزینه های تولید	۱۳۷
- قدرت اتحادیه های کارگری	۱۳۸
- وجود بنگاه های بزرگ	۱۳۸
ب) جدول تورم در ایران	۱۳۹
ج) نظر فقها در مورد ارزیابی کاهش ارزش پول	۱۴۰
۱ - نظر مخالفین	۱۴۰
- ابوطالب تجلیل	۱۴۰

۱۴۱	- محمد حسن مرعشی
۱۴۲	۲ - موافقین
۱۴۲	- سید حسن موسوی بجنوردی
۱۴۲	- محمدی گیلانی
۱۴۳	نتیجه گیری
۱۴۵	مبحث دوم: مباحث مختلف
۱۴۵	گفتار اول: خسارت تأخیر تأدیه در جرائمی که دارای مبنی قراردادیند
۱۴۵	مقدمه
۱۴۸	الف) نظر شورای نگهبان در مورد خسارت تأخیر تأدیه
۱۵۱	ب) نقد و بررسی نظر شورای نگهبان
۱۵۵	گفتار دوم: لزوم جبران ضرر و زیان متهم بی گناه
۱۵۵	مقدمه
۱۵۸	الف) نظر مخالفین جبران خسارت متهم بی گناه همراه با پاسخ
۱۵۹	نتیجه
۱۶۰	گفتار سوم: منافع از دست رفته ممکن الحصول در حقوق بین الملل
۱۶۰	الف) تعریف
۱۶۱	ب) بیان مواد قانونی
	فصل چهارم: شرایط منافع ممکن الحصول از دست رفته قابل جبران چگونگی و طرق جبران
۱۶۳	آن و مزایای جبران آن
۱۶۴	مبحث اول: شرایط منافع ممکن الحصول قابل جبران
۱۶۴	گفتار اول: دارای شرایط تحقق باشد
۱۶۵	گفتار دوم: مستقیم از جرم باشد
۱۶۶	گفتار سوم: شخصی بودن ضرر
۱۶۸	گفتار چهارم: مشروع بودن ضرر
۱۶۹	گفتار پنجم: ضرر قبلاً جبران نشده باشد

۱۶۹	الف) جبران بوسیله بیمه
۱۶۹	۱ - بیمه اشیاء
۱۷۰	۲ - بیمه اشخاص
۱۷۰	ب) پرداخت بوسیله تأمین اجتماعی
۱۷۱	گفتار ششم: رابطه سببیت بین عمل مجرمانه و ضرر
۱۷۲	الف) نظریات مختلف در مورد رابطه سببیت
۱۷۲	۱ - نظریه سبب نزدیک و بی واسطه
۱۷۳	۲ - نظریه برابری اسباب
۱۷۴	۳ - نظریه سبب متعارف و اصلی
۱۷۵	۴ - تمییز میزان تأثیر هر یک از اسباب
۱۷۶	۵ - نظریه سبب مقدم در تأثیر
۱۷۷	ب) نظر قانونگذار در اجتماع چند سبب
۱۷۷	۱ - اسباب بصورت طولی باشد
۱۷۸	۲ - اسباب بصورت عرضی باشد
۱۷۸	نتیجه گیری
۱۷۹	مبحث دوم: چگونگی جبران منافع ممکن الحصول از دست رفته ناشی از جرم
۱۷۹	گفتار اول: طرق جبران خسارت
۱۷۹	الف) پرداخت مثل
۱۸۱	ب) پرداخت قیمت
۱۸۳	گفتار دوم: طرق تعیین خسارت
۱۸۳	الف) به حکم قانون
۱۸۴	ب) به وسیله قرارداد
۱۸۴	ج) بوسیله قاضی
۱۸۵	نتیجه:
۱۸۶	گفتار سوم: تقویم منافع اموال